

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2019-0000252589

Uw kenmerk
2019Z09597

Datum 21 mei 2019

Betreft Beantwoording schriftelijke vragen 2019Z09597 en vraag Vaste
commissie Binnenlandse Zaken over dubbel stemmen

Hierbij bied ik u, mede namens de minister van Buitenlandse Zaken, de antwoorden aan op de schriftelijke vragen die zijn gesteld door de leden Van Gent en Koopmans (beiden VVD) over het niet tijdig ontvangen van stemdocumenten door Nederlanders in het buitenland. Deze vragen werden ingezonden op 15 mei 2019, met kenmerk 2019Z09597. De antwoorden treft u als bijlage bij de brief aan.

Verder geef ik met deze brief gevolg aan het verzoek (gedaan in de procedurevergadering van 16 mei jl.) van de Vaste commissie voor Binnenlandse Zaken om een reactie te geven op het bericht¹ van de NOS dat dubbel stemmen bij de verkiezing van de leden van het Europees Parlement niet is toegestaan maar wel mogelijk is.

Stelsel om dubbel stemmen bij EP-verkiezingen te voorkomen

De Europese regelgeving laat onderdanen van een EU-lidstaat de keuze of zij bij de verkiezing van leden van het Europees Parlement stemmen in de EU-lidstaat van verblijf of in de EU-lidstaat waarvan men de nationaliteit heeft. De regelgeving verbiedt dat in beide EU-lidstaten een stem wordt uitgebracht.

Om dubbel stemmen te kunnen voorkomen, wisselen lidstaten in de weken voor de verkiezing gegevens² uit. Nederland laat de andere lidstaten weten welke EU-onderdanen in Nederland een verzoek hebben ingediend om hier te stemmen. Nederland ontvangt van de andere lidstaten gegevens over Nederlanders die in die lidstaten hebben aangegeven daar te willen stemmen.

---

¹ <https://nos.nl/artikel/2284745-dubbel-stemmen-voor-europees-parlement-mag-niet-maar-kan-wel.html>

² Betreft o.a. NAW-gegevens, nationaliteit, geboortedatum, geboorteplaats (zie ook artikel 2 van de Regeling gegevensuitwisseling verkiezing leden Europees Parlement).

Deze uitwisseling van gegevens is, zoals achtereenvolgende bewindslieden van BZK hebben gesteld in brieven aan de Tweede Kamer, niet sluitend. Dat heeft meerdere oorzaken. Zo wordt niet in alle lidstaten, waaronder ook Nederland, geregistreerd of iemand een dubbele nationaliteit heeft. Bovendien zijn de registraties niet geharmoniseerd, waardoor de persoonsgegevens niet in alle lidstaten gelijk worden vastgelegd. Hierdoor is het niet altijd vast te stellen of het dezelfde persoon betreft. Daarnaast verschillen de termijnen voor de registraties tussen de lidstaten. Als gevolg hiervan is, ondanks de gegevensuitwisseling niet uit te sluiten dat een persoon zowel in de lidstaat van verblijf als in de lidstaat waarvan betrokkene de nationaliteit bezit, een oproep krijgt om te stemmen. De Kieswet bepaalt dat een Nederlander die in een andere lidstaat verblijft (woont) en zich in Nederland registreert om te stemmen, een verklaring moet tekenen dat niet tevens wordt deelgenomen aan de verkiezing in de andere lidstaat. Twee keer stemmen (in lidstaat van verblijf en in Nederland) is verder in de Kieswet strafbaar gesteld.

Het kabinet heeft in de Raad van de EU altijd het standpunt ingenomen dat het de voorkeur zou hebben dat de kiezer zijn stem slechts zou kunnen uitbrengen in de lidstaat van verblijf. In dat geval is het uitwisselen van gegevens tussen de lidstaten niet noodzakelijk en dubbel stemmen ook niet mogelijk. Na de vorige verkiezing van de leden van het Europees Parlement in 2014 heeft het kabinet dit punt wederom in EU-verband aangekaart, zoals de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ook in zijn brief van 19 mei 2014³ aan de Tweede Kamer had toegezegd. Voor dit standpunt van het kabinet is evenwel onvoldoende steun te vinden bij de andere lidstaten. Een dergelijk besluit vergt unanieme steun van de lidstaten. De Europese Commissie zal naar verwachting na de komende verkiezingen opnieuw terugkijken op de wijze waarop de gegevensuitwisseling tussen de lidstaten is verlopen. Nederland zal in dat kader wederom de manco's van het huidige stelsel aan de orde stellen en aanpassing ervan bepleiten.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

---

³ TK 2013-2014, 31 142 nr. 43

Bijlage

Antwoorden op de vragen van de leden Van Gent en Koopmans (beiden VVD) aan de Ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Buitenlandse Zaken over het niet tijdig ontvangen van stemdocumenten door Nederlanders in het buitenland (2019Z09597)

Vraag 1

Kent u het bericht van de Stichting Nederlanders buiten Nederland 'Nederlanders over de hele wereld vullen op de 'stemmen tracker' in of ze hun stemdocumenten (niet) op tijd hebben ontvangen'?⁴

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Houdt het ministerie per verkiezing bij hoeveel stembiljetten in het buitenland op tijd worden bezorgd bij stemgerechtigden? Zo ja, hoeveel procent van de stembiljetten werd op tijd ontvangen bij de afgelopen vier verkiezingen waarbij Nederlanders in het buitenland mochten stemmen?

Vraag 3

Wat is over het algemeen de oorzaak van de vertraging van de stembiljetten en hoe worden deze aangepakt om te zorgen dat Nederlanders buiten Nederland ook gebruik kunnen maken van hun stemrecht?

Vraag 4

Deelt u de mening dat het kabinet alles moet doen om het uitoefenen van het stemrecht van Nederlandse burgers in het buitenland zo makkelijk mogelijk te maken? Hoe zorgen andere Europese landen met een groot aantal burgers in het buitenland ervoor dat deze burgers gebruik kunnen maken van hun stemrecht? Wat kunnen wij hier eventueel van leren?

Vraag 5

Welke mogelijkheden ziet u om het stemmen voor Nederlanders buiten Nederland makkelijker te maken? Hoe en op welke termijn zouden deze mogelijkheden gerealiseerd kunnen worden?

Antwoord 2 t/m 5

De gemeente Den Haag is op grond van de Kieswet verantwoordelijk voor de organisatie van de verkiezingen voor de Nederlanders die vanuit het buitenland mogen stemmen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) evalueert elke verkiezing en ontvangt daarvoor, als het om verkiezingen gaat waarvoor Nederlanders in het buitenland kunnen stemmen, van de

---

⁴ <https://twitter.com/NLersBuitenNL/status/1128256605986983936>

gemeente Den Haag gegevens over de deelname van kiezers in het buitenland aan de betreffende verkiezing. Ook de evaluatie van de komende verkiezing van het Europees Parlement zal die gegevens bevatten.

De kiezers die vanuit het buitenland stemmen hebben om te kunnen stemmen een briefstembewijs nodig (het equivalent van de stempas in Nederland) en een stembiljet. Het briefstembewijs is al 12 weken voor de dag van stemming, dus eind februari 2019, door de gemeente Den Haag gestuurd naar de kiezers die op dat moment waren opgenomen in de permanente registratie voor de Europees Parlementsverkiezing, te weten ruim 57.000 personen (inclusief de Nederlandse kiesgerechtigden in Sint Maarten, Aruba en Curaçao die hun briefstembewijs ontvangen via de Vertegenwoordigingen aldaar).

Sinds 2014 bestaat de mogelijkheid voor kiezers in het buitenland om het stembiljet per e-mail te ontvangen. Die mogelijkheid is geïntroduceerd om het stembiljet zo snel als mogelijk bij de kiezer te krijgen. De wettelijke grondslag daarvoor is gelegen in de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming. De kiezer in het buitenland kan zelf bepalen of hij/zij het stembiljet per e-mail dan wel per post wil ontvangen. Voor de komende verkiezing van de leden van het Europees Parlement heeft 79% van de kiezers aangegeven het stembiljet per e-mail te willen ontvangen.

De gemeente Den Haag heeft mij bericht dat op 25 april 2019 aan 50.905 kiezers het stembiljet per e-mail is verstuurd. Van vertraging bij de bezorging van de per e-mail verzonden stembiljetten kan naar mijn mening geen sprake zijn. Als kiezers hun e-mail lezen, is het stembiljet per direct voor de kiezer beschikbaar en kan de kiezer het stembiljet printen, invullen, het briefstembewijs ondertekenen en vervolgens de briefstem versturen naar het briefstembureau. Aan 11.951 kiezers die daar zelf om hebben gevraagd, is het stembiljet per post verzonden, en wel op 26 april 2019. Deze kiezers zijn per e-mail van de verzending op de hoogte gesteld (mits e-mailadres bekend), met daarbij de opmerking dat zij desgewenst het stembiljet alsnog per e-mail kunnen ontvangen. Het bezorgen van het stembiljet per post kan lang duren. Hoe lang is afhankelijk van de postbezorging.

De gemeente Den Haag heeft het stembiljet niet eerder dan 25 april 2019 aan de kiezers kunnen sturen. De gemeente heeft moeten wachten op de uitspraken van de Raad van State in beroepszaken die zijn ingediend over de besluiten van de Kiesraad over de ingediende kandidatenlijsten. De Raad van State heeft die beroepszaken op 24 en 25 april jl. behandeld. Op 25 april jl. is uitspraak gedaan in de laatste beroepszaak en stond definitief vast welke partijen en kandidaten deelnemen aan de verkiezing van de leden van het Europees Parlement.

In andere EU-lidstaten is het stemmen per post de meest gangbare vorm van stemmen voor kiezers in het buitenland. Voor zover mij bekend is Nederland het enige land dat het stembiljet per e-mail aan de kiezers in het buitenland stuurt.

Het kabinet streeft ernaar om het stemmen voor de kiezers in het buitenland te vergemakkelijken. Daarom is in 2017 een permanente registratie voor kiezers in het buitenland ingevoerd (en is niet meer nodig dat de kiezer zich voor elke verkiezing opnieuw registreert), is mogelijk gemaakt dat het stembiljet per e-mail kan worden verzonden en is recent de Kieswet gewijzigd om te voorkomen dat stemmen niet worden meegeteld als niet de oranje retourenveloppe wordt gebruikt dan wel als de briefstem onvoldoende is gefrankeerd. Verder, ik heb daar de Tweede Kamer in mijn brief van 15 oktober 2018 over bericht, wordt samen met de gemeente Den Haag gekeken naar de mogelijkheden om in de toekomst ook het (vervangende) briefstembewijs (de stempas voor de kiezers in het buitenland) per e-mail naar de kiezers in het buitenland te sturen.